

PESTI LEVELEK

Blaha Lujza mosolya

Blaháné mosolya olyan, mint az őszi napfény, amely az elmúlt ifjuság délibábjait ringatja; Blaha Lujza mosolyában, mint egy tükörben meglátjuk mindazt, ami a tizenkilencedik századbeli Magyarországon szép és emlékezetes. Meglátjuk az egykori „boldog” Magyarországot.

E kerek kis katonatükörben pedergeti bajszát első Ferenc József Budán, ebben a tükörben látja magát a mélabus magyarság, ettől a tükörtől tanulja meg a félig szomorú, félig vig magyar lélek azokat az őszi napfényes és borongós érzelmeket, dalokat, kedveket, amelyek mindig jellemzői voltak a magyar kedélynek. Blaháné mosolyában élt a magyar női lélek, ebben a mosolyban pattant a menyecske-élc, az asszony-bánat itt merengett, e mosolyban vigasztalódott és ujhódott a szelid szomoruságoktól beárnyékolt magyar kedv. Blaháné mosolyát láttuk anyánk és kedvesünk arcán, ő mosolygott könnyes szemmel a tizenkilencedik század busan ringatózó dalaiban, Erzsébet királyné kedvenc nótájában, érzelmes szivek megindító hangjaiban, Kecskeméten és Rózsahegyén, füredi szerenádok holdfényességében és Rimaszombat alatt a határcsárdánál a vízmerítő szolgálóleány ajkán. Az ő mosolya volt mindaz az érzelem, amely az elmúlt Magyarországon a mézeskalács-szivek versikéiből éppen úgy áradt, mint a szalondáma emlékkönyvéből; áradt a koncertdobogó Beregszászy zongorájából és a vályogvető cigány hegedűjéből, a Kispipa költőinek dalaiból és a csordakutnál fakadt nótákból, a jogászbálon a kivilágos-kivirradtig tartó csárdásból és messzi kis tanyaházak fosztókáinak dalaiból, a walesi herceg és Rudolf trónörökös magyaros mulatságaiból és a vénecske számtartó ur fütyürészéséből . . . az ő mosolya áradt apánk elfakult fotografiájáról, midőn vőlegénykorukban Koller tanár ur gépezete elé állottak, az ő mosolya világítja meg Jókai regénybőseinek szívét, az ő mosolyával ajkán tépdeste anyánk a cserepes virág hervadt leveleit . . . Andalgó nyárfasorokban karöltve járó jegyesek, a tó partján fuvolázgató szerelmesek, régi magyar farsangban hófúvásban utazó leánynézők, kiviaszkolt bajszu násznagyok, sarkantyut pengető vőfélyek, a Lóban busalkodó csalódottak az ő dalait fújták, amíg a Redut aranypiros báljain, a fehér fátyolban uszó Ferenci-barátok templomában az esküvőn, a sasadi szüreten vagy a déli zenénél a császárfürdői platánok alatt az ő mosolyát vették fel arcukra az asszonyok, leányok. „Blaháné mosolya” volt generációkon át minden magyar nőnek, ha tetszeni akart. Így mosolyogtak a grófnők, akiket az öregebb Andrássy Gyula pörgetett az udvari bálokon s így mosolyogtak Tisza Kálmán idejében a Szervita-téren a virágáruslányok, akik majdnem grófnék lettek. Az öreg Polónyi Géza, aki bár élete utolsó éveiben jobban szerette a harcsákat, mint a nőket, utolsó lovagi ajándékkul egy teret ajánlott fel a hódolt nagyszonynak, amely téren az ifjuság énekel ez estén.

Sok színésznő röppent fel a színpad deszkára, amíg Blaháné hetven esztendős lett. Sokan egyeztették a botrányt és egyéb feltűnőséget tehetségükkel, hogy a közönség lan- kadó érdeklődését ébren tartsák. Ideig-óráig voltak más kegyencei is a publikumnak Blahánén kívül, hisz a színésznői furfang kifogyhatatlan az eszközökben, amelyekkel a siker káshegyét vájják. Blaháné félszázadig tartó népszerűségét soha sem kereste páva rikoltással, házassági botránnal, de még az ékszerait sem lopatta el vidéki primadonnák módjára. Szinte észrevétlenül telt el magánélete, a legöregebb krónikások sem emlékeznek arra, hogy valamely pikáns skandalum sminkelte volna nőiessége varázsát. Blaháné hetven esztendős születésnapján nemcsak felejthetetlen művészetét ünnepeljük, hanem magasztaljuk benne a női erényt, amely nem hagyta el őt a sikamlós pályán, örök példaként maradván ősz fejével, hogy színésznőnek a népszerűség eléréséhez nem okvetlenül szükséges hullócska lennie.

A magyar nő szemérme, szelid tartózkodása, elpirulása és asszonykorban sem muló ártatlansága, (amely szüizes amulettként függött a tizenkilencedik század színésznőinek keblén), a dalnak forrás-tisztasága, a kedvnek fecskéivelése, a színpadi művészetnek természetessége emelte a példa magaslatára Blahánét, hogy mélézó, könnyes mosolyában megtalálta magát minden jóra való magyar nő ötven esztendőn át. A vándorszínészek ponyvás szekereén ezelőtt hetven esztendővel, a batyi-i országúton csodálatos kökörcsinyje született az őszi napfénynek, őszi borongásnak. Szegény kóbor komédiások meghatott arcáról az országúton, — és az országúton túl egy sírva vigadó, elátkozott nemzet bujkáló kedvéből való volt az a mosoly, amely az ujszületett arcára eltévedt lepkéként röppent és mindvégig ott maradt.

Krúdy Gyula.